

MARY MONTGOMERY: *Hired Daughters. Domestic Workers among Ordinary Moroccans.* Bloomington: Indiana University Press 2019. 296 sider. ISBN 978-0253041012. Pris: USD 36 (pb).

I Marokko har det været udbredt, at piger på landet fra en tidlig alder kom i huset hos andre familier, indtil de skulle giftes. Pigerne blev betragtet som døtre af den pågældende familie, og en del af deres arbejde var at hjælpe til med husarbejdet. Hvem der kom i huset hvor, var betinget af personlige relationer mellem for eksempel slægtninge eller naboer. Husarbejdet blev ikke vurderet som arbejde, men som en del af pigernes pligter og dyder. Med bogen *Hired Daughters: Domestic Workers among Ordinary Moroccans* (2019) viser Mary Montgomery, at dette nu er ved at ændre sig. Montgomerys formål med bogen er at tegne et øjebliksbillede af, hvordan serviceydelser mellem ganske almindelige marokkanere ændrer sig, idet det nu er blevet mere udbredt, at husarbejdet går over til at blive et arbejde, der skal betales for, og udføres af personer, man ikke nødvendigvis har personlige relationer til. Men denne nye tendens spiller sammen med den tidligere model, hvilket resulterer i, at nogle simpelthen bliver ansat som „døtre“.

Bogen er baseret på Montgomerys ph.d.-afhandling fra 2015 og det feltarbejde, hun i den forbindelse udførte i Rabat fra juni 2012 og et år frem. Hertil kommer et tre måneders ophold i 2016, som også er inddraget i bogen. Montgomery havde base i middelklasseområdet l’Ocean, et tidligere spansk kvarter i Rabat, hvor der kan findes store socioøkonomiske forskelle inden for et begrænset geografisk område. Her boede hun hos en lokal familie, hvis kvindelige overhoved igennem årene havde taget mindst 10 unge piger til sig som døtre. Denne kvinde var dermed både Montgomerys vært og en betydningsfuld kilde til information.

Bogens første del ser på de sociale relationer i husarbejdet. Indledningsvis (kapitel 1) beskrives l’Ocean indgående, og begrebet *sha’bi*, som ifølge Montgomery betyder blandt andet „populær“ og „ordinær“, behandles grundigt. Herudover præsenteres værtsfamilien, familien Sebbary, som netop er en *sha’bi* familie. I de næste kapitler (kapitel 2 og 3) diskuteres slægtskab med fokus på døtre og husarbejde. Hvad vil det sige at være datter eller blive behandlet som datter, og hvad forventes der af en sådan? I analysen fokuseres der på hushjælp som en slags opdragelse af piger og på, hvorfor det er vigtigt, at en hushjælp bliver set på som en datter og ikke en arbejder. Begreberne *khayer* („godt arbejde“, „velgørenhed“) og *ajr* („religiøs belønning“) bliver introduceret. Montgomery beskriver, hvordan man ved at gøre *khayer* kan opnå *ajr*, som altså ikke er en økonomisk, men religiøs belønning. *Khayer* og *ajr* spiller en rolle i hele retorikken om „datter“status versus status som husarbejder, men i og med at udviklingen

har bevæget sig henimod, at husarbejdet er lønnet, har „døtrene“ mulighed for at skifte mellem at være datter og ansat. Tilsvarende kan familien skifte mellem at forholde sig til pigerne som tilhørende den ene eller anden kategori. Den kategori, der på et givet tidspunkt bedst kan betale sig, bliver valgt. Flere af „døtrene“ peger på, at denne status har sine begrænsninger og er ikke fuldstændig på niveau med den status, som de ægte døtre har, hvorfor de så også er mere tilbøjelige til at ville have løn for arbejdet i stedet for at være „døtre“.

Montgomery viser, hvordan relationer ændrer sig, når der sker et skift til markedsbaseret udveksling. Eller man skulle måske snarere sige, at på grund af de ændrede relationer er det nødvendigt med andre metoder til at skabe kontakt mellem de to grupper (arbejdsgivere og arbejdstagere). Der sker hermed et skift i de sociale relationer, der danner udgangspunkt for udvekslingen af arbejde, idet det går fra at være med personer, man kender, til at være med fremmede. Dette har betydning for, hvordan man så finder de husarbejdere, man vil ansætte, og vice versa, nemlig ved blandt andet at gøre brug af en agent, der formidler kontakten mellem partnerne. Dette ser Montgomery på i kapitel 4.

I den andel del af bogen sættes hushjælpens situation ind i større sammenhænge, navnlig byen, landsbyen og nationen. Indledningsvis er omdrejningspunktet (kapitel 5) hushjælpernes fridage, og hvordan de bliver brugt. Her kommer hushjælpernes forhåbninger om et bedre liv og ægteskab frem. Herefter bevæger vi os ud på landet til deres egne familier, hvor Montgomery ser på betydningen af at være datter, samt hvilke rationaler der ligger i arbejdsmigration, og hvad det betyder for hushjælperne at tage tilbage på besøg hos de familier, de er vokset op i (kapitel 6).

Lovgivningen på området behandles grundigt i kapitel 7. Montgomery ser på de diskussioner, der har fundet sted i Marokkos parlament i 2016 i forbindelse med udformningen af en ny lovgivning. I dette kapitel gennemgår og diskuterer Montgomery også, hvorvidt husarbejdet er produktivt. Her savner jeg lidt mere dybde. Montgomery kunne nok med fordel have inddraget nogle af de væsentlige teorier om husarbejdets værdi, men forfatteren synes ikke at finde dette centralt. Herudover finder jeg kapitlet interessant og brugbart, idet lovgivningen er en vigtig faktor, som ikke altid bliver medtaget i antropologiske bøger.

Bogen angriber således hushjælpens situation fra mange vinkler, og tilsvarende henvises der til andre landes måder at tackle husarbejde på – både ved inddragelse af faglige og skønlitterære værker.

Bogens styrke ligger i de empiriske iagttagelser, som Montgomery har gjort sig, hvor blandt andet både „døtrene“/husarbejdernes og „mødrene“/arbejdsgivernes holdninger og synspunkter kommer til udtryk. Samtidig finder jeg det svært at få disse oplysninger samlet til en mere entydig konklusion, men det er måske lige

netop det, der ikke er muligt, da bogens pointe og styrke blandt andet er at vise den kompleksitet, der er i samfundet. Nye måder at agere på ændrer samfundet, hvilket bevirker, at flere forskellige modeller eksisterer side om side. Der er således ikke tale om en konklusion i gængs forstand, idet forfatteren inddrager nyt materiale og revurderer tidligere antropologiske temaer om hushold, slægtskab og køn.

Hired Daughters (som bog eller ph.d.-afhandling) kan anbefales til alle, der gerne vil have et indblik i de muligheder, som piger og kvinder, der udfører husarbejde i Marokko, har i det marokkanske samfund, og ikke mindst i de overvejelser, de gør sig i denne forbindelse.

Ilseil Halby
Antropolog, mag.scient.

GISLI PALSSON: *The Man who Stole Himself. The Slave Odyssey of Hans Jonathan.* Chicago: The University of Chicago Press 2016. 288 sider. ISBN 978-0226313283. Pris: 179,95 kr.

Nogle bøger fænger. De har en overraskende vedkommende historie fortalt på en litterær genkendelig måde. Gisli Palssons mesterlige fortælling om Hans Jonathans odysse (1784-1827) er én af dem. Gennem bogen følger vi mulatten og slaven Hans Jonathans lange rejse fra St. Croix i Dansk Vestindien til København, hvor han kæmper ved Slaget på Reden og for sin egen frihed, før han flygter til Island, bliver en fri og afholdt mand, skifter familie og siden dør af et ildebefindende i marken ved sin gård.

Det er en fascinerende historie – ikke mindst fordi det, som Palsson gør klart i indledningen, er historien om imperialisme, kolonialisme, racisme, menneskerettigheder og globalisme presset ind i ét ekstraordinært liv (s. xiii). Slægtens senere historie i Djupivogur i Island opsummeres rammende som en rejse fra, at man på Jonathans tid tog race og hudfarve som noget givet i landsbyen, til at man senere blev udsat for sladder og nedvurderinger på grund af selvsamme race og hudfarve under den mere nationalistiske søgen mod „renhed“, til at slægten i dag fejrer (og fejres for) sit internationale afrocaribiske ophav (s. 191). Familiebiografien formår således at være helt oppe på verdenshistoriens store tinder, samtidig med at den giver et unikt indblik i én persons og families intime historie. Hans Jonathans liv (og efterkommere) bliver hermed til et ekstraordinært, vokativt eksempel på noget, som er langt større end en mandens partikulære liv og levned, uden at man fortaber sig i makrohistoriske almindeligheder.

Helt tilfældigt læste jeg samtidig med denne bog Junot Díaz' Pulitzer-vindende bog *The Brief Wondrous Life of Oscar Wao* (2007). Junot Díaz' bog er i modsætning til Palssons fiktion. Sproget og fortælleformen er meget anderledes, men ligesom

